

Die Hart van Verpleging

Wilma Kotzé

'Ontvlam in my die verlange om ander te verstaan . . .'

"Dit is goed om te gee wanneer jy gevra word, maar dit is nog beter om ongevraagd te gee, omdat jy begryp"

(Die Profeet)

DIE skep van 'n omgewing van begryping is die eerste en ongetwyfeld die sleutelvoorwaarde vir die daarstelling van 'n *milieu* van veiligheid waarin die verpleegkundige en ander terapeutiese gebeure sigself betekenisvol en effektief sal voltrek. 'n Verhouding van begrip bied die teelaarde waaruit vertrou en gesagsaanvaarding as noodsaaklike bestanddele vir geborgenheidsbeleving vir beide die sieke en die verpleegkundige voortspuit.

Om te verstaan beteken om die ander mens in sy unieke onherhaalbaarheid raak te sien en te erken. Dit behels die herkenning en tegelyk die erkenning van die ander as wesenlik anders as ekself — as iemand met 'n totaal unieke ervaringswêreld sodat hy met standpunt, smaak, waardes, geloof, strewes, gesindheid en betekenisgewing noodwendig van my mag verskil. Om te verstaan beteken dat ek hom juis vanweë sy unieke andersheid sal waardeer en die geleentheid vir verwerkliking daarvan sal gun. Om te verstaan vra veel meer as verwisseling van woorde — die verbale gesprek kan weliswaar help om begrip te bevorder — dit vra vir die raaksien en aanvaarding dat elke persoon met sy eie unieke persoonlikheid en daarom met sy eie belewinge en eie benaderinge in elke ontmoeting, elke situasie, elke verhouding teenwoordig is.

Siekword, en veral dan as dit lei tot opname in die hospitaal, wek altyd onsekerheid by die mens en sy naasbestaandes — selfs angs en, afhangende van die betekenis wat sy siekword vir hom persoonlik inhou, wellik ook belewing daarvan as bedreiging van sy sinvolle bestaan en sy beplande toekoms. Talle skrywers wys daarop dat hierdie ongewilde, dikwels heel onverwagte dwarsboming van 'n persoon se daaglikse lewenswyse, 'n aanslag verteenwoordig op sy belewinge van ongeskondenheid, bevoegdheid en selfs identiteit. Dit verg van hom tot 'n groot mate die prysgee van sy onafhanklikheid en privaatheid en, na gelang van die erns van sy siekwees, soms redusering tot 'n afhaklikheid wat grens aan dié van kindwees.

Die beteken aan- en uitgetrek te word, gewas te word, die deel van intieme privaatheid wat voorheen deel van die eie persoonlike intieme verborgenheid was. Grysaard, volwassene, kind beleef die verlies van die eie onafhanklikheid

en privaatheid in wisselende mate met verleentheid en dikwels as uiters traumaties.

Die grondslag vir begryping en waardering word gelê deur 'n gesindheid van goeie maniere, hoflikheid en takt. Deur so 'n gesindheid bied die verpleegkundige en ander spanlede blyke van hul eerbied vir en erkenning van die sieke as persoon met waardigheid. In wese is hierdie uitinge die vrug van waaragtige **deernis** vir die medemens. Dit is uit die toenadering tot die sieke met deernis dat die blyke van ongeveinsde medemenslike besorgdheid vir hom en sy dierbares in die gesindheid van die verpleegkundige 'n werklikheid word. Dit is hieruit dat 'n verhouding van vertrou uiteindelik groei as wegbereiding vir suksesvolle terapeutiese gebeure.

Elizabeth Maloney noem hoflikheid, takt en eerbied die hoekstene van die terapeutiese gemeenskap —

"They are the cornerstones of what we call 'the therapeutic community'; they reflect the educated hearts of those who are building it." (1, p.107).

Die woord 'verstaan' verkry 'n veel dieper betekenis as dit vertolk word as 'in-staan,' 'in-die-plek-staan-van.' Die sinverwante woord 'begrip,' kry eweneens 'n dieper klank wanneer dit herlei word na die betekenis van 'be-gryp' — ' 'n greep kry op.' In dié sin kan die vertolking van die betekenis van hierdie begrippe herlei word na die betekenis van die begrippe 'empatie' en 'betrokkenheid.'

Joyce Travelbee beskryf empatie as volg:

"It is basically the ability to enter into or share in and comprehend the momentary psychological state of another individual. It is a process wherein an individual is able to see beyond outward behaviour, and sense accurately another's inner experience at a given point in time . . . characterized by the ability to comprehend the meaning and relevance of the thoughts and feelings of the individual concerned." (2, pp 135, 136).

Dit gaan in empatie daarom om deel te hê aan die diepere, innerlike belewinge van 'n medemens met die doel om 'n **greep** te kry op die betekenis wat hy aan sy gesitueerdheid gee om hulp en steun te kan verleen.

Indien begryping beskou word as die grondslag vir die skep van geborgenheidsbeleving by die sieke en dit weer as

voorwaarde vir geslaagde terapeutiese gebeure in die hospitaal, kry die begryping van die sieke in sigself terapeutiese betekenis. Hieruit volg dat doelbewuste pogings aangewend moet word om die sieke en sy belewinge van sy siekwees te verstaan ter wille van suksesvolle terapie. Meer nog, dit gaan om die skep van 'n *milieu* van begryping, omdat ook die sieke ter wille van suksesvolle deelname aan sy eie terapie gelei moet word tot die verstaan van sy siekte, sy belewinge ten opsigte van sy siekwees en die inhoude van sy terapie, sodat dit vir hom aanvaarbaar en betekenisvol kan word — faktore wat onmisbaar is vir die verkryging van doeltreffende en bereidwillige samewerking van die sieke. In die sin behels begryping dus saam-begryping en wedersydse begrip.

In die verloop van die terapeutiese gebeure waarvan die verwerkliking van die verpleegproses deel is, is die stigting van 'n begrypingsverhouding dus inderdaad die eerste stap in die diagnostisering vir die geneeskundige en verpleegkundige optrede. Aangesien die verpleegkundige in die geneeskundige span dié spanlid is wat die taak het om 'n veilige en toereikende terapeutiese omgewing te skep waarin die totale behandeling van die sieke sal plaasvind, is die skep van 'n *milieu* van begryping hààr verantwoordelikheid.

Die blyke van haar verlange om hom te verstaan in sy nood word vir die sieke duidelik wanneer sy hom:

- wetende van sy 'vreemtheid' en onsekerheid by opname bekendstel.
- met die uitleg van die saal, die reëlins en reëls wat administratief daargestel word ter wille van doeltreffende pasiëntsorg (nie ter wille van die gemak van die personeel nie!);
- met vreemde bedrywighede, geluide, reuke sodat dit nie lei tot verdere verwarring en onnodige vrees nie;
- aan lede van die personeel sodat hy weet wààrvoor tot sy beskikking is wanneer hy hulp nodig het:
- aan medepasiënte;
- met dit wat binne die volgende ure met hom gaan gebeur en wààrom, hom raadpleeg oor sy mening en aan hom die geleentheid gee om vrae te vra sodat hy hom van die begin af as betekenisvolle deel sal beleef van sy eie terapie;
- met die eerbied benader wat aan hom die sekerheid bied dat sy alles in haar vermoë sal doen om sy identiteit, privaatheid en onafhanklikheid sover enigsins moontlik te bewaar. Blyke hiervan vind die sieke in die
- eerbiediging van afstand in oomblike wanneer die skending van die sieke se privaatheid onvermydelik is;
- vermyding van familiariteit deur hoflikheid en inagneming van sy voorkeure;
- bereidwilligheid om hom oor aangeleenthede insake sy terapie te raadpleeg en sy mening in ag te neem;
- wyse waarop sy ten spyte van drukke bedrywighede bereid is om haar langsaam met hom te haas — haar aan te pas by sy pas — en haar bereidwilligheid om by hom te kom stilstaan, na hom te luister, hom te help om sy belewinge te verwoord en tot begryping van homself te kom.

Blyke van verstaan word ooglopend wanneer die verpleegkundige die begeerte van die siek kindjie, 'n siek moeder, 'n siek grysaard eerbiedig om klein stukkies eie-wêreld saam met hulle in die vreemde hospitaalwêreld in te bring — 'n teddiebeer, kinderfototjies, en so meer. Dikwels verteenwoordig so 'n besitting die sieke se nood aan iemand wat tuis agterbly en is dit 'n stukkie sekuriteit wat alleen maar tot die gedying van geborgenheidsbelewings kan bydra.

Om te kan verstaan is dit duidelik dat die verpleegkundige doelbewus by die sieke en sy belewinge betrokke sal raak. Hierdie betrokkenheid, ten einde terapeuties diensbaar te bly het beide kognitiewe en affektiewe momente. Dit impliseer dat die verpleegkundige oor die vaardigheid sal beskik om haarself in die betekeniswêreld van die sieke te verplaas, deel te hê aan die betekenis wat hy aan dinge, mense en gebeure gee, hoe hy sy siekwees en terapie beleef — dit as 'tware deur sy oë, sy ore, sy sintuie aanskou — sy subjektiewe belewinge deelagtig word ten einde tot interpretasie daarvan te kom. Tegelyk egter vind hierdie verplasing doelbewus plaas, om spesifieke doelstellings daarmee te verwerklik en word betrokkenheid opgevolg deur die neem van afstand, ont koppeling uit die subjektiewe inlewing, sodat daar tot interpretasie op objektiewe oorweging van waarnemings geraak kan word — met die oog op sinvolle beplanning of evaluering van hulpverlening en steuning aan die besondere pasiënt.

Verkenning van die leefwêreld van die sieke met die oog op verpleegkundige diagnostisering verg ingeefende, akkurate waarneming van die siekte in sy belewinge, **met inagneming** van hom in sy totaliteit as liggaam-psige-gees en in sy totale gesitueerdheid. Hierdie waarneming verg dus oorweging van die persoon in die geheel van sy ervarings-wêreld — gesins- en kulturele verbondenheid, waardesisteem, toekomsbeplanning — 'n enkele aspek waargeneem kan nie geïsoleerd interpreteer word nie. Dit verg van die verpleegkundige die vermoë om deur reflektiewe en kreatiewe denke tot diagnostisering van nie net die aard van die sieke se belewinge te kom nie, maar ook die identifisering en interpretering van sy moontlikhede met die oog op ontplooiing en die stel van realistiese eise in die lig van die vertolking daarvan.

Die verstaan van die sieke in sy belewinge in terapeutiese perspektief hou duidelik verband met die verwerkliking van die doelstellings van die terapeutiese gebeure — dit het dus betekenis wat veel verder strek as die onmiddellike, die hier-nou van die situasie. Die belang daarvan moet in toekomsverband oorweeg word. Dit gaan in wese om die verstaan van die sieke met die oog op dit wat hy kan word en behoort te word. Begryping wat nie as sodanig beskou word nie het in die verpleegkundige-pasiënt verhouding geen blywende betekenis nie, geen opbouende waarde nie, geen inhoude van hulp en steun met die oog op die toekoms van die sieke nie.

Die terapeutiese waarde van begryping in die totale diagnostiseringsgebeure-geneeskundig en verpleegkundig — en in die sinvolle verloop van die terapie in die geheel is onmiskenbaar. Dit bring die element van medemenslikheid in die versorging en behandeling van die sieke in — dit dra by tot die skep van hoop en verwagting by die sieke. Dit gee aan hom die sekerheid van verbondenheid, dat hy welkom is en aanvaar word — dat daar vir hom plek in die wêreld van die verpleegkundige ingeruim word —

“Understanding is a force which can provide the ill person with the necessary endurance and courage to face the inevitable problems which lie before him. The experience of relating can be a healing force as well as a source of strengthening the healthy aspects of the ill person's personality.” (3, p.81).

1. MALONEY, E. *Interpersonal relations*. Wm. C. Brown Company Pub. Dubuque, Iowa. 1970. 3e druk.
2. TRAVELBEE, J. *Interpersonal aspects of nursing*. F A Davis. Philadelphia. 1971. 2e uitgawe.
3. TRAVELBEE, J. *Intervention in psychiatric nursing*. F A Davis. Philadelphia. 1973. 5e druk.